

Nr 139.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statens kreditgivning till utlandet m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, *vissa frågor rörande statens kreditgivning till utlandet m. m.*

Översikt över statens nuvarande kreditgivning till utlandet m. m.

Exportkreditgarantier. Efter därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar har riksdagen sedan år 1933 medgivit, att staten finge ikläda sig betalningsansvar för exportkrediter för vissa till utlandet försålda produkter av inhemsk tillverkning.

Maximigränsen för garantigivningen bestämdes vid 1942 års riksdag till 300 miljoner kronor, vilket belopp — på därom av Kungl. Maj:t i proposition nr 159 till 1944 års riksdag framlagt förslag — även faststälts som gräns för

garantigivningen till och med utgången av budgetåret 1944/45. Beträffande de nu gällande bestämmelserna för beviljandet av statsgaranti för exportkrediter hänvisas till den i sistnämnda proposition härför lämnade redogörelsen.

De vid senaste årsskiftet utelöpande exportkreditgarantierna avsågo i huvudsak sådana finska statens skattkamarväxlar, som utfärdats i samband med leveranser av svenska varor under de fyra avtal angående varuutbytet mellan Sverige och Finland, som reglerat handeln mellan nämnda länder under tiden den 1 september 1940—30 juni 1943. Det i anslutning härtill utestående garantiåtagandet uppgick den 31 december 1944 till omkring 52 miljoner kronor. Dessutom hade exportkreditnämnden utbetalat något över 4 miljoner kronor i skadeersättningar för förfallna, icke prolongerade växlar, i samband varmed nämnden erhållit prioritetsrätt med avseende å eventuella inbetalningar å fordringarna.

Statskrediter vilkas användning ej begränsats till efterkrigstiden. Under de senaste åren ha å kapitalbudgeten under Fonden för förslag till statsverket äskats ett flertal anslag för till utlandet beviljade krediter, som avse utgifter under kriget. De av riksdagen i anledning härav beviljade anslagen framgå av nedanstående sammanställning:

Anslag be- gärt i prop. nr	Riksdagens skrivelse nr	Belopp (kronor)	Anslag be- gärt i prop. nr	Riksdagens skrivelse nr	Belopp (kronor)
292/1941	435/1941	80 500 000	2/1944	72/1944	20 000 000
2/1943	16/1943	15 300 000	83/1944		
55/1943	197/1943	6 100 000	288/1944	483/1944	15 500 000
55/1943	197/1943	35 000 000	306/1944	502/1944	100 000 000
2/1944	72/1944	10 000 000	2/1945	33/1945	20 000 000
2/1944	72/1944	42 100 000			
				Summa	344 500 000

Under Fonden för förslag till statsverket har dessutom å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisats ett anslag å 5 500 000 kronor. Beloppet utgör säkerhet för vissa garantiåtaganden och har ännu icke behövt disponeras.

Till Reglering av vissa krediter anvisades under driftbudgeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett belopp om 20 500 000 kronor (prop. nr 292/1941, rds. skr. nr 435/1941). Anslaget avsåg vissa utbetalningar för annat lands räkning, beträffande vilka man likväl förutsatte, att någon återbetalningsskyldighet icke borde ifrågakomma. — I detta sammanhang kan erinras om att å driftbudgeten under kriget anvisats betydande anslag även för kostnader i samband med vården i Sverige av barn och sjuka m. fl. från grannländerna samt för flyktingars uppehälle här i landet.

Utöver ovanstående krediter ha bankofullmäktige genom beslut den 24 januari 1945 interimistiskt lämnat en ytterligare kredit till utlandet om intill 15 000 000 kronor. Denna kredit torde nu böra bli föremål för reglering.

Täckningsanslag torde likaledes böra anvisas för reglering av en från svensk sida i samband med handelsförhandlingar tidigare lämnad kreditutfästelse. I vilken utsträckning denna kredit kommer att tagas i anspråk är för närvarande ovisst. En medelsanvisning på 40 miljoner kronor torde nu vara tillräcklig. Med hänsyn till dessa ärendens karaktär synes det icke lämpligt att till statsrådsprotokollet redogöra för den närmare innebörden av anslagsäskandena. En fullständig redogörelse för ärendena torde få lämnas vederbörande riksdagsutskott.

Riksbanken har efter krigsutbrottet dessutom lämnat en kredit till utlandet om 30 miljoner kronor genom övertagande av obligationer.

De här redovisade krediterna, inklusive de för vilka anslag äskas av innevarande års riksdag, uppgå sålunda till ett sammanlagt belopp av 450 miljoner kronor. Av detta belopp har hittills återbetalats cirka 4 miljoner kronor, varjämte omkring 200 000 kronor av de tidigare krediterna icke komma att disponeras. I vilken utsträckning de å tilläggsstat I och II till innevarande budgetårs riksstat beviljade respektive äskade anslagen komma att disponeras är i viss mån ovisst, men man torde böra räkna med att de komma att utnyttjas i sin helhet.

En sammanfattande redogörelse för de här redovisade krediternas fördelning på olika länder torde få lämnas vederbörande riksdagsutskott.

Statskrediter avseende leveranser m. m. under efterkrigstiden. I proposition nr 365 till 1943 års riksdag med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1943/44 äskades bland annat ett anslag om 100 miljoner kronor till Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete. Någon närmare bedömning av den kostnadsram, inom vilken ifrågavarande statliga hjälpverksamhet borde kunna inrymmas, syntes vid ifrågavarande tidpunkt av olika orsaker icke möjlig, varför beloppet 100 miljoner kronor endast avsåg att utgöra en preliminär basis för Kungl. Maj:ts medverkan till åtgärder som syftade till hjälp åt av kriget härjade länder och till återuppbyggnad av deras näringsliv. Riksdagen lämnade Kungl. Maj:ts förslag utan erinran (rds. skr. nr 515).

Efter därom i proposition nr 275 till 1944 års riksdag framlagt förslag har därefter riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete anvisat dels under sjunde huvudtiteln ett reservationsanslag om 20 miljoner kronor, dels ett investeringsanslag om 180 miljoner kronor (rds. skr. nr 427). Dessa anslag inkluderade i första hand täckning av nyssnämnda, å allmän beredskapsstat för budgetåret 1943/44 anvisade belopp om 100 miljoner kronor men avsågo därjämte att möjliggöra en ytterligare medverkan i återuppbyggnadsarbetet. Å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppfördes för samma ändamål ett anslag av 200 miljoner kronor (prop. nr 281, rds. skr. nr 458). Vid 1944 års riksdags höstsession bemyndigades Kungl. Maj:t att överskrida nyssnämnda anslag intill ett belopp av högst 150 miljoner kronor (prop. nr 294, rds. skr. nr 500).

Med anlitande av förevarande anslag ha ett flertal krediter beviljats utlandet. Jag torde här få lämna en kort översikt över dessa.

Enligt ett den 13 april 1944 mellan Sverige och Norge undertecknat avtal har norska regeringen erhållit en kredit för inköp av varor i Sverige av väsentlig betydelse för återuppbyggnadsarbetet i Norge. Kreditbeloppet har icke bestämts i avtalet men krediten förutsattes kunna uppgå till 200 miljoner kronor. I oktober 1944 har svenska regeringen förklarat sig beredd att för underlättande av norska fartygsbeställningar vid svenska varv utöka ifrågavarande kredit med cirka 35 miljoner kronor.

Med *Nederländerna* undertecknades den 2 oktober 1944 ett kreditavtal enligt vilket Sverige ställde en kredit om 50 miljoner kronor till förfogande för varuinköp i Sverige för återuppbyggnadsändamål. Efter därom gjord framställning har svenska regeringen i januari i år medgivit en höjning av kreditbeloppet från 50 till 75 miljoner kronor.

I enlighet med en tidigare lämnad utfästelse har vidare *Finland* beviljats en svensk statskredit för att möjliggöra inköp i Sverige av varor av väsentlig betydelse för försörjningen och återuppbyggnadsarbetet i Finland. I ett den 25 oktober 1944 undertecknat kreditavtal ställdes för sagda ändamål ett belopp av 150 miljoner kronor till Finlands förfogande. Svenska regeringen har sedermera förklarat sig beredd att i samband med prövning av finska importönskemål och möjligheten av vissa leveranser från Finland till Sverige, om så befinnes erforderligt, höja nyssnämnda belopp.

Med hänsyn till att behov av vissa varor för återuppbyggnadsarbetet torde komma att föreligga även för *Danmarks* vidkommande, har det syntts önskvärt att i samband med diskussionerna om våra exportmöjligheter efter kriget beakta även de önskemål om varuleveranser, som från dansk sida kunna komma att framställas. Då svensk statskredit i viss utsträckning torde ifrågakomma även för finansieringen av denna export, har preliminärt ett belopp om 75 miljoner kronor reserverats för kreditgivning till Danmark.

Det sammanlagda beloppet av här angivna krediter uppgår till $(235 + 75 + 150 + 75 =)$ 535 miljoner kronor. Såsom förut framhållits kan dock detta belopp komma att ökas i samband med en höjning av den till Finland lämnade krediten.

För ifrågavarande kreditgivning har riksdagen, såsom i det föregående erinrats, dels anvisat 180 miljoner kronor för budgetåret 1943/44, dels bemyndigat Kungl. Maj:t att förskottsvis disponera $(200 + 150 =)$ 350 miljoner kronor, eller tillsammans 530 miljoner kronor. De redan lämnade samt de beräknade krediterna uppgå sålunda tillhoppa till ett 5 miljoner kronor högre belopp.

Bidrag till internationellt hjälparbete. Såsom tidigare nämnts anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 till Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete ett anslag å driftbudgeten om 20 miljoner kronor. Från anslaget skulle bestridas kostnaderna för inköp av läkemedel m. m., som skulle ställas till krigshärjade länders disposition. Någon återbetalningsskyldighet borde icke ifrågakomma. Det å allmän beredskapsstat

I för budgetåret 1944/45 uppförda anslaget till Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete har även förutsatts i viss omfattning få tagas i anspråk för samma ändamål. Intill utgången av januari 1945 hade genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut av ifrågavarande anslag disponerats tillhoppa omkring 18 miljoner kronor. Jag återkommer i det följande till en mera detaljerad redogörelse för användningen av dessa medel.

Enskilda bidrag och krediter. En mycket stor del av vårt lands insatser för lindrande av nöden i av kriget härjade länder har skett genom av enskilda och organisationer lämnade bidrag. Det erbjuder emellertid stora svårigheter att verkställa någon mera exakt beräkning av det belopp som sålunda ställts till utlandets förfogande på frivillighetens väg. Förutom kontantbidrag ha nämligen även gåvor in natura förekommit i stor omfattning, bland annat i den formen att barn från grannländerna omhändertagits i svenska hem. Värdet av allmänhetens i olika former lämnade bidrag torde i varje fall uppgå till ett belopp av 350 à 400 miljoner kronor.

I proposition den 8 oktober 1943 (nr 355) hemställde Kungl. Maj:t om bemyndigande att under vissa förutsättningar medgiva skattskyldig, som under beskattningsår för vilket taxering verkställs år 1944 eller 1945 lämnat penninggåva å minst 1 000 kronor till internationellt hjälparbete, rätt att vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt till krigskonjunkturskatt erhålla avdrag för sådan gåva. Riksdagen lämnade det begärda bemyndigandet (skr. nr 472) och med stöd av detta har Kungl. Maj:t medgivit skattebefrielse för sålunda lämnade gåvor för ett belopp om tillhoppa cirka 23 miljoner kronor.

De av enskilda företag m. fl. till utlandet lämnade krediterna ha under kriget varit av relativt obetydlig omfattning. De ha förekommit huvudsakligen i samband med de statliga exportkreditgarantierna, som förutsätta viss självrisk från vederbörande exportörers sida. Kreditutfästelser ha vidare i viss utsträckning lämnats av enskilda exportörer i samband med ingåendet av avtal om efterkrigsleveranser men några uppgifter om det sammanlagda beloppet av dessa krediter föreligger icke.

De totala beloppen av de här redovisade krediterna och gåvorna framgå av följande sammanställning:

	Krediter, milj. kr.	Gåvor, milj. kr.
Exportkreditgarantier	56	—
Statskrediter, vilkas användning ej begränsats till efterkrigstiden	429·5	20·5
Statskrediter, avseende leveranser m. m. under efterkrigstiden	535	—
Bidrag till internationellt hjälparbete	—	18
Enskilda bidrag och krediter	.	350—400
Summa (avrundat)	1 025	400—450

Härtill komma de tidigare omnämnda bidrag och krediter till utlandet, för vilka inga belopp angivits.

Beträffande clearingarna må till slut påpekas, att dessa enligt från svensk sida hävdade principer icke få utnyttjas för kreditgivning. För närvarande visa de netto ett skuldsaldo för Sverige, beroende på att de betalningar som från svensk sida skola ske över den svensk-tyska clearingens avsevärt överstiga betalningarna i motsatt riktning.

Återuppbyggnadsmedlens utnyttjande.

För beredning av frågor rörande svenskt deltagande i det internationella återuppbyggnadsarbetet tillsatte Kungl. Maj:t genom beslut den 10 mars 1944 två särskilda organ, nämligen *statens återuppbyggnadsnämnd* och *svenska kommittén för internationell hjälpverksamhet*.

Statens återuppbyggnadsnämnd har till uppgift att planlägga och centralt handha de olika ärendena rörande svensk statlig medverkan i återuppbyggnadsverksamheten. Då denna medverkan är avsedd att i främsta rummet grundas på leveranser av varor och tjänster från Sverige, har nämnden särskilt haft att handlägga ärenden rörande export för återuppbyggnadsändamål.

Grundvalen för nämndens verksamhet utgöres närmast av de kreditavtal, som slutits med främmande stater och i vilka regelmässigt stipulerats, att inköp eller beställningar av varor för resp. länders räkning endast få ske efter särskilda, av svenska regeringen därtill lämnade medgivanden. Ett dylikt förfarande är nödvändigt med hänsyn såväl till våra på vissa områden starkt begränsade resurser, när det gäller att bistå de av kriget härjade länderna, som till angelägenheten av att en avvägning beträffande omfattningen av leveranserna till olika länder kommer till stånd.

För att kunna utnyttja krediterna har vederbörande regeringsrepresentation att hos utrikesdepartementet göra framställning om tillstånd till varuköp eller utläggande av beställningar. Ärendena bringas därefter under nämndens prövning genom att dessa framställningar remitteras till nämnden för yttrande. Innan nämnden avgiver utlåtande, inhämtas yttranden från vederbörande försörjningskommissioner och ev. även från näringsorganisationer eller andra intressenter. Frågorna underställas därefter regeringens prövning, varefter den utländska beskickningen genom utrikesdepartementet erhåller del av beslutet. Beskickningen kan därefter taga i anspråk den avtalade krediten i den utsträckning som erfordras för finansiering av de medgivna inköpen. Utbetalningar från krediterna ske genom riksbankens försorg.

Med hänsyn till angelägenheten av en koordination av frågorna rörande svensk export under den närmaste framtiden inhämtas i regel yttrande från återuppbyggnadsnämnden även beträffande leveranser till utlandet som icke skola ske på basis av svensk statlig kreditgivning.

Intill åvsskiftet hade inom ramen av nämndens verksamhet lämnats med-

givanden till inköp och beställningar för utländsk räkning till ett belopp om sammanlagt drygt 500 miljoner kronor, varav omkring 400 miljoner kronor avsetts att bestridas med svensk statskredit. Till dessa leveranser komma de nyssnämnda norska fartygsbeställningarna. Av det angivna beloppet hänföra sig inemot 150 miljoner kronor till livsmedel, däribland främst brödsäd, socker samt smör och margarin. Bland övriga varor, för vilka medgivande till inköp eller beställning lämnats till mera betydande belopp, kunna nämnas trävaror och andra skogsindustrialster, produkter av järn och stål samt maskiner och verktyg. De lämnade tillstånden avse i övrigt ett mycket stort antal olika varor.

Svenska kommittén för internationell hjälpverksamhet skall leda och samordna samt, i mån av behov, stödja sådana humanitära åtgärder till hjälp åt av kriget berörda länder, som vidtagas av olika på området verkamma sammanslutningar eller eljest på enskilt initiativ. Den skall även i övrigt verka för tillgodoseende av utom landet föreliggande behov av stöd i humanitärt avseende.

Intill tiden för fiendligheternas upphörande måste kommitténs arbete av naturliga skäl i huvudsak komma att inriktas på en planläggning av den framtida hjälpverksamheten. Som tidigare nämnts har av Kungl. Maj:t hitintills anvisats ca 18 miljoner kronor för olika ändamål i nära anslutning till kommitténs verksamhet. Av beloppet ha ca 10 miljoner kronor avsett leveranser, som redan kunnat komma till stånd eller oberoende av krigsutvecklingen torde kunna ske inom den närmaste tiden. Resterande belopp har i huvudsak disponerats för inköp och lagring av varor i avvaktan på krigets slut samt för upptagande av ökad produktion av läkemedel m. m.

Ifrågarande belopp om 18 miljoner kronor fördelar sig med ungefär hälften å social hjälp och hälften på medicinsk hjälpverksamhet. Den medicinska hjälpen avser huvudsakligen tillverkning av läkemedel, sera och vaccin m. m., medan huvudparten av den sociala hjälpen utgöres av livsmedelsändningar till Norge och Nederländerna.

Finanstekniska frågor.

Den statliga kreditgivningen till utlandet har framvuxit successivt och för skilda syften. En naturlig konsekvens därav är att den icke erhållit en enhetlig budgetteknisk behandling och redovisning.

Man har att räkna med tre olika huvudtyper för kreditgivning. Den äldsta är utställandet av *statsgarantier* för enskild kreditgivning i samband med export. Den andra, som vunnit tillämpning under kriget och för återuppbygg- nadsändamål, har formen av en *direkt statskredit* i svenska kronor till den främmande regeringen eller någon dess finansielle representant. Den tredje uppkommer genom *inköp av det främmande landets valuta*, ehuru denna — om än under normala förhållanden användbar för importinköp utan lokal be-

gränsning — icke för tillfället kan fritt omväxlas i andra valutor och alltså icke bildar en valuta-reserv i vanlig mening. Varianter av dessa huvudtyper förekomma givetvis.

Kreditgivningen genom enskilda, med eller utan statsgaranti för viss del av beloppet, är den under normala tider mest naturliga formen för en handelspolitiskt motiverad kreditfinansiering. Den bibehåller det enskilda initiativet, innefattar en enkel form för den önskvärda riskfördelningen och avvecklas automatiskt. Över budgeten kommer den tydligen endast att redovisas i de fall där ersättningsskyldighet för staten inträtt i sådan omfattning, att den icke bäres av garantiavgifterna.

Den direkta statskrediten torde för vårt lands vidkommande böra betraktas såsom en undantagsföreteelse. Den är motiverad främst i de fall där de handelspolitiska övervägandena måste träda i bakgrunden för särskilda syften, såsom önskemålet att skapa ett fast finansiellt underlag för återuppbyggnadsleveranser. Icke ens i dessa fall kunna krediter av denna typ alltid anses vara en lämplig form för exportfinansiering. De representera emellertid den naturliga formen när, såsom för närvarande i stor utsträckning är fallet, exportinköpen från Sverige äro helt koncentrerade hos de främmande ländernas statsorgan samt möjligheter till direkt kontakt mellan den svenska exportören och hans utländska avnämare saknas. Krediterna måste tydligen i sin helhet regleras över budgeten. De statskrediter som hittills lämnats ha redovisats under fonden för förlag till statsverket.

Den tredje huvudtypen krediter, som exemplifieras av valutaköp, står mycket nära den normala formen för exportfinansiering under förkrigstiden. Den skiljer sig i de fall, som kunna väntas bli aktuella efter kriget, från de reguljära valutatransaktionerna före kriget närmast genom det förut berörda förhållandet, att den inköpta valutan har ett begränsat användningsområde och därför icke fungerar som en utjämningsfaktor i landets totala betalningsförbindelser med utlandet. Kreditgivning genom valutaköp finansieras av riksbanken, som via affärsbankerna förvärvar valutorna. Under mellankrigsåren utvecklade sig emellertid i utlandet en speciell valutateknik, vid vilken större valutatillgångar hos centralbankerna övertogs av en särskild statlig fond, vilken alltså bar vinster och förluster på dessa tillgångar. Därigenom vanns en klarare gränsdragning mellan centralbankens egentliga verksamhetsområde och valutaoperationer med syften, som delvis lågo utanför centralbankens intressesfär. Samtidigt nåddes det resultatet, att centralbanken, om kreditgivningen mot valutor ökades, automatiskt tillfördes inhemska statspapper, som den kunde försälja för att från marknaden indraga de betalningsmedel som valutaköpen tillfört denna.

När de direkta statskrediterna till utlandet erhållit den nuvarande omfattningen, synes det önskvärt att de redovisas under en särskild fond som tilllåter en överblick över läget och ger en budgettekniskt klar bild även av avskrivningsbehov och medelsanvisningar. En sådan särredovisning av ifrågavarande krediter skulle också utgöra ett första steg till en i och för sig

angelägen reglering av fonden för förlag till statsverket, till vilken under krigsåren kommit att hänföras omfattande investeringar av mycket skilda slag. Om särredovisningen genomföres och en särskild fond sålunda upplägges, uppkommer emellertid frågan om fondens avgränsning. Det torde visserligen vara klart att till fonden bör hänföras all statlig kreditgivning till utlandet som under normala förhållanden skall regleras över budgeten — och detta oavsett kreditens ändamål — men det kan övervägas att till redovisning över fonden upptaga även sådana riksbankens valutaköp som icke kunna anses innefatta tillskott till valutareserven. Om så skulle bli fallet, måste på kapitalbudgeten anvisas ett investeringsanslag för inköp från banken av ifrågavarande valutor. Utan att härigenom skapas några administrativa svårigheter och utan organisatoriska nybildningar skulle man på så sätt realisera några av de väsentliga syftena med de tidigare berörda särskilda valutafonderna i utlandet, nämligen att ge riksbanken ett underlag för marknadsoperationer i syfte att motväga exportkreditgivningens monetära verkningar samt att erhålla en specialreglering av förluster och vinster på denna särskilda del av handeln med valutor. Anordningen, som även skulle medföra, att man under ifrågavarande fond skulle erhålla en redovisning av all verklig statskredit till utlandet, synes mig lämpligen böra genomföras. Överenskommelser torde få träffas med fullmäktige i riksbanken angående den omfattning i vilken valutor böra redovisas å fonden och de former i vilka en överföring skall ske. För valutorna torde ett särskilt konto under fonden böra uppläggas.

Inrättandet av en dylik fond för kreditgivningen till utlandet inom ramen för nuvarande budgetuppställning medför krav på att fonden i fråga om redovisning av överskott och förluster m. m. skall behandlas på samma sätt som övriga kapitalfonder. Sålunda bör för fondens överskott en särskild inkomsttitel upptagas på riksstatens inkomstsida. Denna inkomsttitel bör tillföras ett belopp som ger full förräntning av det i fonden investerade kapitalet. Med hänsyn till den speciella arten av verksamheten torde förräntningsprocenten för investeringar i fonden böra fastställas efter särskilda grunder; för de egentliga krediterna ifrågakommer närmast räntan för ny statlig upplåning på lång sikt, för valutorna räntan för medellång upplåning. I den mån ränteinkomsterna från de utlämnade krediterna icke sammanlagt uppgå till ett med den sålunda fastställda förräntningsprocenten framräknat överskott, bör fonden över ett särskilt ersättningsanslag under sjunde huvudtiteln tillföras erforderlig fyllnad.

Skulle någon form av avgift anses böra uttagas på exporten för täckande av den med låneverksamheten förenade risken av förluster — vare sig dessa uppkomma genom växelkursförändringar eller på grund av betalningsoförmåga hos kredittagaren — bör denna premie redovisas på budgeten över särskild inkomsttitel på riksstatens inkomstsida. En mot inkomsten svarande avsättning till fonden bör i samband därmed ske över ett särskilt avsättningsanslag under huvudtiteln för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. Härigenom skulle för denna verksamhet skapas en specialbudget inom

vars ram skulle successivt uppbyggas en riskfond för kreditgivningens slutliga reglering.

Exportkreditgarantierna, vilka till sin natur äro självavvecklande och i regel relativt kortvariga, torde icke lämpligen böra redovisas över en fond av denna konstruktion. Om emellertid i något fall inträdda transfererings-svårigheter skulle medföra, att exportörerna icke kunna få sina likvider överförda till Sverige, och statsgarantien därvid i större omfattning aktualiseras, bör reglering över den föreslagna kapitalfonden ifrågakomma.

Utrymmet för svensk kreditgivning till utlandet.

Med kreditgivning till utlandet avses i det följande, att betalningsmedel ställas till utlandets förfogande för inköp av varor och tjänster från Sverige utan att vi vid försäljningen av dessa varor erhålla inkomster i främmande valuta som vi omedelbart kunna använda för finansieringen av en däremot svarande import. En sådan kreditgivning kan ske på olika sätt. Den behöver icke ta den formen, att vi låna utlandet kronor direkt mot en eller annan art av skuldförbindelser. Såsom i det föregående framhållits, kan den även komma till stånd därigenom, att vi som likvid för vår export godtaga det främmande landets valuta trots att denna icke nu kan fritt och utan lokal begränsning disponeras för finansiering av vår import.

Om man bortser från de betalningstekniska anordningarna och från eventuell svensk upplåning i utlandet eller utnyttjandet av utländska kapitaltillgångar, blir *realinnehållet av all kreditgivning till utlandet, att exporten överstiger importen utan att valutareserven* — alltså reserven av för importinköp fritt och utan lokal begränsning disponibla valutor — *i motsvarande mån ökas*. Frågar man sig, hur stora Sveriges möjligheter att lämna krediter till utlandet äro, har man sålunda att undersöka, i vilken utsträckning det svenska folkhushållet kan bära en merexport, som icke tillför valutareserven ökade tillgångar.

När man vill besvara sistnämnda fråga kan det vara lämpligt att till en början ange, hur exportkapaciteten sammanhänger med de ekonomiska resurserna inom landet med bortseende från utrikeshandelns betydelse för dessa.

Vår exportförmåga är naturligtvis ytterst beroende på vår samlade produktionskapacitet. Emellertid står denna blott i begränsad utsträckning till förfogande för produktion av exportvaror. I första hand måste den användas för den inhemska försörjningen och vidmakthållandet av produktionsapparaten. Endast den produktionskapacitet, som kan disponeras sedan hemmamarknadens olika behov i erforderlig grad tillgodosetts, kan inriktas på export. Exportkapaciteten är emellertid på kortare sikt beroende icke endast av den totala produktionskapacitetens storlek och den utsträckning i vilken den är belagd för hemmamarknadens räkning. Produktionen är vid varje

tidpunkt utbyggd för vissa speciella ändamål och en omställning från framställningen av vissa varor för inhemsk förbrukning till andra varor för export kräver sin tid. *Exportkapaciteten vid en viss tidpunkt kan därför mera exakt anges vara den för exportproduktion tekniskt sett disponibla produktionskapacitet, som icke måste tagas i anspråk för att täcka hemmamarknadens behov.*

Nu påverkas emellertid den på angivet sätt bestämda exportkapaciteten i hög grad av importens storlek. Detta gäller i första hand den totala produktionskapaciteten. För att vi skola kunna utnyttja våra industriella anläggningar fordras t. ex. en viss bränsleförsörjning. Om denna icke i tillräcklig grad kan täckas genom import av kol etc., måste våra trätillgångar i viss utsträckning disponeras för ändamålet, varvid emellertid vår samlade produktionskapacitet blir mindre än eljest. På samma sätt blir importen av gummi och brännolja bestämmande för möjligheterna att utnyttja transportapparaten och därigenom för hela produktionskapaciteten. Krigstiden erbjuder talrika, för alla kända exempel på förhållanden av denna art.

Men importens omfattning och sammansättning kan även öva ett mera direkt inflytande på möjligheterna att utnyttja vår för exportproduktion tekniskt sett disponibla kapacitet. Åtskilliga industrigenar, som äro inställda på framställning av exportvaror, äro sålunda beroende av tillförseln av speciella förnödenheter från utlandet. Om importen av dessa är otillräcklig, utövar detta förhållande visserligen intet allmänt begränsande inflytande på vår produktionskapacitet, men det hindrar ett fullt utnyttjande av exportindustriernas produktionsmöjligheter.

Importen återverkar på exportkapaciteten också på andra vägar. Det har förut framhållits, att den för export tekniskt sett disponibla produktionskapaciteten representerar exportkapacitet endast i den mån den icke måste tagas i anspråk för den inhemska försörjningen. Denna begränsande faktor blir givetvis av större betydelse, ju svårare det är att tillgodose försörjningsbehoven genom import.

Slutligen påverkas exportkapaciteten av importvolymen även över inkomst- och prisbildningen, alltså i monetär väg. Varje överskott av export över import leder till att marknaden erhåller ett köpkraftstillskott, eftersom merexporten innebär, att inkomsterna i exportproduktionen överstiga de belopp som disponeras för inköp av importvaror och därigenom undandragas hemmamarknaden. Om dessa köpkraftstillskott icke motvägas genom att sparandet överstiger investeringarna i Sverige eller genom att budgeten överbalanseras — beträffande därigenom framkallade tendenser till köpkraftsbortfall och dessa sammanhang i övrigt må hänvisas till diskussionen av budgeten som balansfaktor i årets statsverksproposition — inträder en successiv ansvällning av inkomstvolymen som kan bringa prisbildningen ur jämvikt. Förhållandet mellan export och import måste därför regleras så, att det köpkraftstillskott som merexporten leder till begränsas till vad som i det givna sparande-, investerings- och finansläget är förenligt med de önskemål beträffande prisutvecklingen som statsmakterna vilja hävda.

Det anförda är ägnat att belysa de olika vägar på vilka importen inverkar bestämmande på exporten. Emellertid måste ju importen betalas med inkomsterna från exporten, i den mån man icke för importfinansieringen kan utnyttja en redan uppsamlad valutareserv eller krediter från utlandet. *Exporten och sättet för dess finansiering kan på så sätt i sin tur bli bestämmande för importens omfattning.*

Om exporten i sin helhet skulle ske mot kredit, måste den import, som enligt vad nyss visats utgör ett nödvändigt underlag för exporten, i sin helhet betalas ur valutareserven. Skulle åter exporten i sin helhet betalas kontant och import fortgå blott i den mera begränsade omfattning som är nödvändig för att möjliggöra exporten i fråga, skulle valutareserven erhålla tillskott. Mellan dessa ytterpunkter finnes tydligen ett mellanläge, i vilket exporten finansieras genom kredit i en omfattning, vid vilken inflytande exportlikvider i fria valutor jämnt förslå att betala den import som i nyss angivna hänseende framstår såsom en förutsättning för exporten. Detta mellanläge, som med den här förutsatta importbegränsningen lämnar valutareserven oförändrad, kan nås både vid en mindre import och däremot svarande mindre export samt på högre import- och exportnivåer. Skulle valutareserven icke överstiga ett nödvändigt minimum och erfordras ingen import utöver vad som kvantitativt och kvalitativt behöves för exporten, representerar tydligen kreditgivningen för export i nämnda mellanläge det maximum som kan tillåtas vid en given nivå för den ur exportsynpunkt nödvändiga importen. Om denna nivå ligger så högt, att landets tekniska exportkapacitet är fullt utnyttjad för exportproduktion, utgör kreditgivningen i fråga under angivna förutsättningar vårt lands maximala nettokreditkapacitet i förhållande till utlandet.

Innebörden i det sagda kan sammanfattas så. Det finns en bestämd gräns för vår förmåga att bära en kreditgivning till utlandet. Vår kreditkapacitet når sitt högsta värde, om importen kan begränsas till vad som direkt och indirekt möjliggör ökad export men är av sådan sammansättning och storlek, att exporten når sin största möjliga omfattning. För den händelse vi icke kunna tillåta en reduktion av valutareserven och icke kunna räkna med kreditgivning från utlandet, måste importen i fråga i sin helhet kunna betalas med inflytande exportlikvider. *Den maximala kreditkapaciteten blir därför under angivna förutsättningar lika med värdet av vår maximala export minskat med värdet av den för denna export på olika grunder nödvändiga importen.*

I rådande läge, med de stora varubehov som överallt föreligga för återuppbyggnadsändamål, är det tydligen angeläget, att vår exportkapacitet kan fullt utnyttjas. Med hänsyn till läget i de länder vilkas behov i första hand bära tillgodoses är det nödvändigt, att exporten dit kan till viss del finansieras genom direkt kreditgivning. För att dessa önskemål skola tillgodoses fordras, *dels att importen blir tillräckligt stor för att möjliggöra den maximala exporten, dels att denna export i sådan utsträckning kan ske mot likvid i fritt disponibla valutor, att valutareserven icke nedgår under vad som med hänsyn, bland annat, till de ovissa framtidsutsikterna kan anses erforderligt.*

De sammanhang mellan exporten, importen, valutareserven och kreditmöjligheterna som här summariskt skildrats utgöra bakgrunden även för besvaret av frågan, hur den hittillsvarande kreditgivningen skall bedömas med tanke på Sveriges totala kreditkapacitet. Det erbjuder givetvis mycket stora svårigheter att komma till ett mera bestämt resultat. Nästan alla hållpunkter för en kvantitativ bestämning av de avgörande faktorerna saknas nämligen för närvarande. Vi veta icke värdet av den försörjningspolitiskt och tekniskt nödvändiga importen redan av den grund, att bestämningen därav förutsätter ett ståndpunktstagande till frågan om den önskvärda konsumtionsstandard och kännedom om den export för vilken kapacitet föreligger. Valutareservens storlek och fördelning är visserligen känd men icke omfattningen av den export för vilken likvid i fria valutor kan påräknas. Trots denna ovisshet är det möjligt att från de angivna utgångspunkterna nå fram till en allmän uppfattning av läget.

Den svenska försörjningen är för närvarande starkt nedpressad bland annat på områden av central betydelse för exportkapaciteten. Vid fortsatt avspärrning står man inför valet mellan en ytterligare reduktion av försörjningen och en snabbare förtäring av lager. Även om en höjning av konsumtionsnivån icke skulle eftersträvas, föreligger ett avsevärt importbehov efter avspärrningarnas slut. Detsamma gäller försörjningen med olika produktionsförmögenheter. Värdet av den import som enligt dessa överväganden synes nödvändig torde vara rätt betydande. Å andra sidan äro våra möjligheter till export mot fria valutor sannolikt starkt begränsade, hur goda än exportutsikterna må te sig för olika svenska industrier. Man måste nämligen utgå från att export till europeiska länder endast undantagsvis kan ske mot fritt disponibla valutor; skillnaden mellan de länder som erhållit återuppbyggnadskrediter och övriga europeiska stater ligger närmast däri, att kreditgivningen i fråga om den första gruppen länder givits en för dessa i olika avseenden särskilt gynnsam utformning, som bl. a. möjliggjort omedelbara inköp i Sverige. Tillflödet av fritt disponibla valutor blir sålunda beroende av våra möjligheter att snabbt upparbeta en export på transoceaniska länder. Det torde icke vara en överdrift i pessimistisk riktning om man säger, att vi sakna utsikter att vinna en sådan balans mellan sistnämnda export och den import vi behöva, att en belastning av valutareserven kan undvikas. Denna reserv är emellertid icke så stor, att en fortgående avsevärd minskning kan godtagas med hänsyn till rådande ovissa förhållanden.

Nu är det naturligtvis icke säkert att ens den begränsade import, som av angivna skäl betraktats såsom nödvändig, kan erhållas. I motsvarande mån måste exporten begränsas. Denna begränsning kan givetvis direkt drabba exporten mot kredit. Även om så ej sker, reduceras dock denna indirekt. Om nämligen begränsningen skulle gå ut över exporten mot fria valutor, försämras valutareservens ställning och minskas därför också kreditkapaciteten.

Skulle import kunna ske av varor som icke möjliggöra en ökning av exporten — vare sig nu de ur exportsynpunkt uppställda minimikraven äro

uppfyllda eller ej — ökas tydligen belastningen på valutareserven. Man måste då resa frågan, i vad mån en ej strängt nödvändig import ur svensk synpunkt kan tillåtas.

Frågan om det utrymme för en kreditgivning till utlandet, som efter tidigare angivna linjer bestämmes av merexportens återverkan på inkomstvolymen, har redan behandlats vid anmälan av finansplanen till årets statsverksproposition (Ekonomiska framtidsutsikter). Det har därvid framhållits, att förhållandena för närvarande äro sådana, att den export utöver löpande import, varmed man har att räkna sedan avspärrningen upphört, kan befaras medföra ökade svårigheter för stabiliseringen av penningvärdet.

Sammanfattar man det föregående framgår, att skäl kunna anföras för att den kreditgivning som redan skett från Sveriges sida och som är att påräkna under den första tiden efter avspärrningarnas upphörande tangerar gränsen för vår kreditkapacitet, eftersom den — även med en begränsning av importen till det strängt nödvändiga — sannolikt medför en belastning av valutareserven, som endast kan fortgå en kortare tid, samtidigt som den ökar svårigheterna för stabiliseringen av det inhemska marknadsläget. De vägar till en vidgning av utrymmet för kreditgivningen som i dagens läge synas vara av praktisk betydelse äro, såsom av det anförda framgått, ökad import av vissa förnödenheter av central betydelse samt ökad export till länder som kunna medgiva omedelbar likvid i fria valutor.

Riktlinjer för den fortsatta politiken.

Allmänna synpunkter. Den hittillsvarande kreditgivningen till utlandet har avsett att täcka vissa angelägna behov i länder, vilka Sverige haft särskild anledning att bistå. Denna kreditgivning har icke varit av sådan omfattning, att den i och för sig behövt ge anledning till betänkligheter. Av särskild betydelse har varit, att medelsanvändningen genom den förut skildrade kontrollen kunnat anpassas efter det svenska försörjningsläget.

Emellertid göra sig fortsättningsvis betydande kreditbehov gällande. Dessa torde blott i viss utsträckning vara av samma trängande natur som de hittills tillgodosedda kreditkraven. De äro till sin omfattning mera obestämda redan därför, att de påverkas icke endast av möjligheterna för de länder, som stå som avnämare för vår export, att få till stånd en egen exportproduktion utan även av i vad mån dessa länder anse sig kunna leverera varor till Sverige. Ett okontrollerat tillmötesgående av de kreditkrav inför vilka vårt land kan komma att ställas skulle otvivelaktigt snabbt bringa oss över gränsen av vår kreditkapacitet. Det är därför tydligt att den fortsatta kreditgivningen måste omsorgsfullt planläggas och avvägas med hänsyn till näringslivets bärkraft.

Planläggningen av kreditpolitiken måste till en väsentlig del ingå som ett led i utformningen av våra handelspolitiska relationer till utlandet. Den föregående framställningen har ju bland annat visat, att vår kreditkapacitet på

ett avgörande sätt påverkas av våra möjligheter till import av nödvändiga varor och till export mot fria valutor. De handelspolitiska diskussionerna med avseende å efterkrigstiden befinna sig emellertid av naturliga skäl blott på ett förberedande stadium. Möjligheter föreligga därför ännu icke att mera i detalj avväga vår fortsatta kreditgivning. Vad som i detta sammanhang ifrågakommer är endast att fixera en ram för de statliga bidragen till humanitär hjälpverksamhet samt för de direkta statskrediterna för täckande av omedelbara behov och för återuppbyggnadsändamål. Beträffande kreditgivningen i övrigt får man begränsa sig till att, i den mån detta låter sig göra, pröva hur denna lämpligen bör bedömas i formellt hänseende och undersöka av vilken allmän storleksordning den kan tänkas bli.

Humanitär hjälpverksamhet. I det föregående har erinrats om att riksdagen hittills för humanitär hjälpverksamhet anvisat 20 miljoner kronor men att förskottsanslaget till internationellt återuppbyggnadsarbete därutöver kunnat disponeras för samma ändamål.

Kommittén för internationell hjälpverksamhet har nu verkställt en beräkning av de medelsbehov som möta på ifrågavarande område och i anslutning därtill föreslagit att — inklusive redan anvisade medel — sammanlagt 100 miljoner kronor reserveras för hjälparbetet. I detta belopp ingår emellertid en ospecificerad reserv på 20 miljoner kronor. Återstoden fördelar sig på vissa närmare angivna utgiftsändamål, såsom sjukvårds- och lägeranläggningar, annan social verksamhet, livsmedelsleveranser till särskilt nödställda områden och läkemedel.

För att täcka det av kommittén beräknade medelsbehovet skulle fordras en medelsanvisning på 80 miljoner kronor. Då de svenska bidragen förutsättas lämnade såsom gåvor, måste anslaget upptagas på driftbudgeten.

Det torde icke vara lämpligt att utförligare än som här skett redogöra för kommitténs planläggning av hjälparbetet. Denna synes i huvudsak ge en väl avvägd ram för statens insatser på området. Det torde emellertid finnas anledning att reducera medelsanvisningen för ändamål som icke nu kunna specificeras från 20 till 10 miljoner kronor. Framkomma hjälpbehov, som icke falla inom den angivna ramen men som böra tillgodoses med statligt bistånd, bör regeln vara, att dessa i varje särskilt fall underställas riksdagens prövning. För finansiell reglering av ifrågavarande verksamhet skulle med denna utgångspunkt nu erfordras ett ytterligare anslag på 70 miljoner kronor.

Statskrediter för vissa löpande behov. För finansiering av den norska regeringens kostnader för flyktingarna i Sverige m. m. har riksdagen beslutat ställa en kredit på 100 miljoner kronor till förfogande. Även vissa andra i det föregående redovisade, tidigare reglerade krediter ha lämnats för ändamål av samma art. I samtliga fall är det fråga om löpande utgifter i Sverige som icke kunna undvikas. En tidigare (s. 2) berörd kredit på 15 miljoner kronor, som nu bör regleras, avser likaledes finansiering av sådana utgifter.

Ifrågavarande krediter kunna väntas bli förbrukade inom en nära fram-

tid. Det ytterligare kreditbehovet kan icke nu bedömas, eftersom det beror på krigets längd. De månatliga utgifterna av här berörda slag uppgå emellertid till mellan 15 och 20 miljoner kronor. Beräknas i detta sammanhang medel för cirka ett halvt år, böra alltså för ändamålet avses ytterligare krediter å i runt tal *100 miljoner kronor*. Om ett anslag av denna storlek anvisas, bör det dock disponeras även för reglering av den nyss nämnda krediten å 15 miljoner kronor.

Skulle det ifrågasatta anslaget icke förslå för ändamålet och tillfälle icke ges att underställa riksdagen frågan om anslagsförstärkning, torde hinder icke möta för riksbanken att förskottsvis bestrida i sammanhanget erforderliga medel.

Såsom tidigare (s. 3) anförts, bör i detta sammanhang även en äldre, hittills ej reglerad kredit täckas genom anvisande av ett investeringsanslag å *40 miljoner kronor*.

Statskrediter för återuppbyggnadsändamål. Såsom framgår av den inledande översikten uppgår den kreditgivning för återuppbyggnadsändamål, om vilken avtal träffats eller för vilken medel reserverats, till 535 miljoner kronor. För reglering av denna kreditgivning har hittills endast anvisats 180 miljoner kronor. En ytterligare medelsanvisning på 355 miljoner kronor är alltså nu erforderlig för täckning av ifrågavarande åtaganden.

Emellertid pågå förhandlingar om återuppbyggnadskrediter även i ett fall som hittills icke berörts, emedan diskussionerna icke ännu kunnat slutföras. Den kredit som i detta fall överväges uppgår till 75 miljoner kronor. En viss marginal bör vidare skapas för justering av tidigare avtalade krediter och för nya smärre kreditåtaganden. Förslagsvis kan denna anges till 70 miljoner kronor. Det sammanlagda medelsbehovet skulle alltså uppgå till $(355 + 75 + 70 =) 500$ miljoner kronor. Anvisas detta belopp för återuppbyggnadsändamål, bör regleringen i så måtto anses såsom slutlig, att ytterligare krediter för återuppbyggnadsändamål icke böra lämnas utan att avtalen därom i varje särskilt fall underställas riksdagens prövning. Någon förskottsfullmakt på beredskapsstat är icke längre erforderlig.

Om den avsedda begränsningen av återuppbyggnadskrediterna genomföres, komma dessas slutliga belopp att uppgå till 680 miljoner kronor.

Kommersiell kreditgivning. I det föregående har framhållits, att Sverige fortsättningsvis kommer att ställas inför avsevärda kreditanspråk men att dessa delvis komma att bli av annan natur än de som tillgodosetts genom återuppbyggnadskrediterna. Medan sistnämnda krediter avsett att möjliggöra inköp i Sverige redan nu för att tillgodose de varubehov som förutses framträda omedelbart efter ett vapenstillestånd, kommer den fortsatta kreditgivningen att i huvudsak knytas till löpande handel och betingas av den utsträckning i vilken avnämarnländerna finna det möjligt att leverera varor till Sverige, respektive erlægga betalning i fria valutor. Den nedsatta leveransförmågan på våra exportmarknader förutsätter, att vi äro beredda att i

viss mån exportera på kredit, om en export överhuvud skall bli möjlig. Hänsyn till den starka varubristen och den nedsatta konsumtionsstandarden i större delen av Europa medför vidare, att vi i viss utsträckning böra acceptera en kreditgivning vid exporten, även där tekniskt sett möjligheter kunde föreligga att erhålla varor i utbyte. Våra möjligheter att avstå från import begränsas emellertid allvarligt av det förut utförligt behandlade förhållandet, att vår exportförmåga i stor utsträckning är beroende av import.

Den ändrade karaktär, som den fortsatta exportkreditgivningen sålunda kan antagas komma att visa, leder till att formen för kreditgivningen bör omprövas. Det har förut framhållits, att en direkt statlig kreditgivning har ett begränsat användningsområde. När kreditgivningen anknyter till löpande utrikeshandel och normala förbindelser mellan exportörerna och deras avnämmare kunna upprättas, ifrågakommer i första hand kreditgivning från exportörernas sida, med eller utan statsgaranti, eller indirekt statlig kreditgivning genom att riksbanken fritt köper exportvalutor, med eller utan viss risköverföring på exportörerna. Under rådande förhållanden kan den omläggning av kreditformerna, som krediternas ändrade uppgift kan motivera, givetvis icke få föranleda, att den centrala statliga bestämningen av den totala kreditvolymen uppgives. I den mån kreditformerna ändras, kommer dock givetvis även sättet för den statliga kreditkontrollen att modifieras.

Ehuru det, såsom förut framhållits, ännu är för tidigt att gå närmare in på planläggningen av den här berörda kreditgivningen av mera kommersiell typ, kunna dock vissa riktlinjer för den formella behandlingen av denna kreditgivning redan i detta sammanhang upptagas till bedömande.

Chefen för handelsdepartementet torde i annat sammanhang komma att framlägga förslag om fortsatt statlig garantigivning för enskilda exportkrediter. Utövandets av denna garantigivning, som ju innebär en form för statlig kreditgivning till utlandet, torde böra ske i första hand till underlättande av det normala handelsutbytet om än med beaktande av olika svenska exportindustriers läge och behov. Den genom garantigivningen möjliggjorda kreditgivningen bör sålunda internationellt sett lämpligen betraktas såsom en *generell* kreditreserv, vilken lägges ovanpå den tidigare direkta kreditgivningen från statens sida till bestämda länder. Kreditgivningens omfattning får senare prövas; en utökning utöver en ram för nya garantier å 300 miljoner kronor torde dock i rådande läge icke kunna ifrågakomma.

Den indirekta kreditgivningen genom att riksbanken köper exportvalutor, vilka icke äro fritt disponibla för inköp utanför vederbörande valutaområde, får i första hand regleras i handelspolitisk väg. Dess omfattning torde böra ställas i direkt beroende av möjligheterna till import från vederbörande avnämmländer. Jag har i det föregående tillstyrkt, att staten från riksbanken övertager valutor som banken inköper såsom ett led i kreditfinansieringen av exporten, i den mån så enligt med bankofullmäktige träffade överenskommelser anses lämpligt. På riksstaten för nästa budgetåret torde för detta ändamål böra reserveras ett belopp av 250 miljoner kronor.

Skulle senare en direkt statlig kreditgivning av större omfattning bli er-

forderlig för kommersiella ändamål, torde frågan därom böra underställas riksdagen. Jag anser mig därför icke böra i detta sammanhang beräkna några medel för sådana krediter men återkommer i den följande sammanfattningen till frågan, i vad mån man vid en överslagsberäkning av de totala kreditkraven kan behöva räkna med en marginal för ändamålet.

Sammanfattning och hemställan.

Av den inledande översikten har framgått, att den svenska kreditgivningen under kriget *hittills* uppgått till cirka *1 025 miljoner kronor* och att gåvor lämnats till ett sammanlagt värde av åtminstone *400 miljoner kronor*. Dessa belopp äro i huvudsak redan disponerade. För reglering av kreditgivningen i fråga kräves nu sammanlagt ($15 + 40 + 535 - 180 =$) *410 miljoner kronor*.

Utöver de sålunda redovisade beloppen har räknats med ett *ytterligare medelsbehov* av *70 miljoner kronor* för humanitär hjälpverksamhet, ($100 - 15 =$) *85 miljoner kronor* för krediter för vissa löpande utgifter i Sverige, *145 miljoner kronor* för ytterligare återuppbyggnadskrediter, *300 miljoner kronor* för exportkreditgarantier samt *250 miljoner kronor* för valutaköp, eller tillhopa ($85 + 145 + 300 + 250 =$) *780 miljoner kronor* för krediter och *70 miljoner kronor* för gåvor.

Läggas sistnämnda belopp samman med de förut angivna, erhålles en total kreditsumma å i runt tal *1 800 miljoner kronor* och ett gåvobelopp å *470 miljoner kronor*. Sveriges internationella insats i krediter och gåvor från krigets början och till utgången av nästa budgetår skulle sålunda enligt dessa beräkningar komma att uppgå till *2,2 å 2,3 miljarder kronor*.

Tidigare har föreslagits, att en särskild fond skall upprättas för redovisning av den statliga kreditgivningen till utlandet. På denna fond skulle på grund av tidigare åtaganden komma att redovisas fordringar å i runt tal *1 000 miljoner kronor*. Om de förordade nya anslagen anvisas och till fullo utnyttjas, ökas det å fonden redovisade beloppet till cirka *1 500 miljoner kronor*. Differensen mellan detta belopp och den nyss angivna siffran för den beräknade finansiella totalinsatsen motsvaras av exportkreditgarantierna och gåvorna till utlandet.

Det har i det föregående antytts, att man eventuellt bör räkna med att den kommersiella kreditgivningen kan behöva ökas utöver vad som här antagits. Om man uppskattar den i anledning härav erforderliga säkerhetsmarginalen till cirka *250 miljoner kronor*, stegras den motsedda finansiella totalinsatsen till cirka *2,5 miljarder kronor* och det å fonden redovisade beloppet till *1,75 miljarder kronor*. Dessa belopp äro givetvis av en storleksordning som fullt motiverar det förut uttalade omdömet, att vi med den kreditgivning som vi ha att räkna med nått gränsen för vår kreditkapacitet, sådan denna gestaltar sig under förutsättning av en gynnsam importutveckling. Skulle import icke kunna erhållas i erforderlig omfattning, blir en begränsning av den

förutsatta kreditgivningen ofrånkomlig. De anförda siffrorna äro även ägnade att understryka vikten av att den ram för kreditgivningen med vilken här försöksvis räknats icke överskrides.

Chefen för finansdepartementet hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att besluta, att för redovisning av statens kreditgivning till utlandet skall från och med den 1 juli 1945 upprättas en särskild kapitalfond, benämnd Fonden för kreditgivning till utlandet, med den utformning och avgränsning som i det föregående angivits;

dels att bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om överföring till denna fond av nu i annan ordning redovisad kreditgivning till utlandet;

dels att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under sjunde huvudtiteln anvisa följande *reservationsanslag*

Bidrag till internationellt återuppbygg-

nadsarbete kronor 70 000 000;

dels att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under Fonden för förlag till statsverket anvisa följande *investeringsanslag*

Ytterligare reglering av viss kreditgiv-

ning kronor 40 000 000,

Kreditgivning till utlandet för vissa lö-

pande utgifter i Sverige » 100 000 000,

Bidrag till internationellt återuppbygg-

nadsarbete » 500 000 000;

dels slutligen att å riksstaten för budgetåret 1945/46 under Fonden för kreditgivning till utlandet anvisa följande *investeringsanslag*

Förlag för övertagande av vissa valu-

tor från riksbanken kronor 250 000 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Löfqvist.